

Утебаева Н.М.

**Қазақстан Республикасындағы
екінші деңгейлі банктердің
жиынтық несиелік портфелінің
талдауы**

Қазіргі таңда экономиканың нақты секторы Қазақстан экономикасының өсуінің негізгі көзі. Қарыз қаражаттарын пайдалану негізгі қорларды жаңарту, айналым қаражатын толықтыру, технологиялық процесті ұстап тұру және т.б. үшін ақшалай қорларға сұраныстарды қамтамасыз ету мақсатында агенттердің экономикалық өсуінің өмірлік қажетті қалпы болып табылады. Осыған байланысты Қазақстанның банктік секторы және отандық экономиканың нақты секторының дамуындағы оның рөлі туралы талдау жүргізілді.

Жиынтық несиелік портфеліне ретроспективті талдау және әсіресе дағдарыс кезіндегі жалпы үрдістері өзгерістер анықталды. Сондай-ақ, тікелей банктік несиелеу көлемі өнеркәсіптік секторлар бөлінісіндегі нақты сектор бойынша қаралды. Банк секторының дамуын болжамды талдау, несиелік беру және тұтастай алғанда ақша-кредит саясаты негізіне жататын банк секторының түпкілікті даму тенденциялары анықталды. Болжам макроэкономикалық көрсеткіштер ретінде ЖІӨ-нің және ақша массасы, инфляция, валюта бағамы сияқты маңызды көрсеткіштерді қамтиды және олардың өзара байланысын және банктік сектордың несиелік портфельге әсерін қарайды.

Түйін сөздер: қаржы, қаржы тұрақтылығы, ЕДБ несиелік портфелі, нарықтардың құбылмалылық жағдайлары.

Utebaeva N.M.

**An analysis of the combined
credit brief-case of bank is the
second level in Republics of
Kazakhstan**

In recent years, urban renewal ideas gained new momentum thanks to the mainstreaming of social objectives. One concept, where you can find answers to many questions of urban development is the concept of «creative cities». This concept can give a new quality and content of the measures aimed at the revival of urban areas. This concept changes the traditional concept of urban development. «Creative City» recognizes, nurtures, attracts and supports the talents so that he is able to mobilize the ideas, talents and creative ideas, the conditions for the planning and actions of people with imagination in solving the serious urban problems. The difference between the concept of the «creative city» in that it draws attention to the potential of the cultural heritage and cultural environment.

This article attempts to examine the main directions of development of creative industries and the concept of the «creative city» as the driving force of urban development. There are given the data on the dynamics of the revenue in the industry and dynamics, they create jobs. Made a short review of the development of cultural and creative industries, at the regional level by countries of the world.

Key words: creative industries, urban development, creative city, creative blocks, the revival of the city.

Утебаева Н.М.

**Анализ совокупного кредитного
портфеля банка второго
уровня в Республике Казахстан**

На сегодняшний день реальный сектор экономики является основным источником экономического роста Казахстана. Использование заемных средств является жизненно необходимой нормой для экономического роста агентов в целях удовлетворения спроса на денежные ресурсы для обновления основных фондов, пополнения оборотных средств, поддержания технологического процесса и т.п. Ретроспективный анализ совокупного кредитного портфеля показал общие тенденции изменений, объемы банковского кредитования в кризисные периоды. Автором рассматриваются такие важные макроэкономические показатели, как ВВП, денежная масса, инфляция, валютный курс, и их взаимосвязь и влияние на кредитный портфель банковского сектора.

В данном анализе показаны перспективы дальнейшего развития банковского сектора, сделан прогноз по росту кредитного портфеля с учетом объектов кредитования.

Ключевые слова: финансы, финансовая стабильность банка, кредит, кредитный портфель БВУ, условия волатильности рынков.

**ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫН-
ДАҒЫ ЕКІНШІ
ДЕҢГЕЙЛІ БАНКТЕРДІҢ
ЖИЫНТЫҚ НЕСИЕЛІК
ПОРТФЕЛІНІҢ
ТАЛДАУЫ**

Банк секторы елдің экономикалық дамуында маңызды рөл атқарады. Бұл рөл айтарлықтай негізгі қорларды жаңғырту капитал үшін инвестиция, сондай-ақ дағдарысты еңсеруге және тұрақты экономикалық өсуге қол жеткізу мақсатында талабы экономиканың нақты, уақытша бос қаражатты үздіксіз қозғалысының орнына құру қабілеті анықталады.

Экономикадағы банк секторының рөлі туралы айта келіп, ол елдің ЖІӨ банк заемдары үлесінің төмендеуін атап өткен жөн. 2015 жылдың алдын ала қорытындысы бойынша бұл көрсеткіш дағдарысқа дейінгі 2005-ден төмен. Бұл төмендеуі девальвация процестерді, қаржыландыру жетіспеушілігі, жұмыс істемейтін заемдардың өсуі, басқа да көптеген экономикалық және саяси факторлар сыртқы міндеттемелерін қамтуы көптеген сыртқы және ішкі факторларға байланысты болып табылады. Несие портфельдің әр тараптандыру үлесін төмендеуіне сапалық көрсеткіштері экономикаға әлсіз және теңгерімсіз несиелендіруді жатқызуға болады.

Негізгі капиталға қатысу банктік несиелендірудің қаржыландыру инвестициялардың көзі ретінде өте төмен болып табылады және 5-6% тәртібін болып табылады. Жылдық инвестициялық артады мөлдір көлемі, 2015 жылы ол 7 трлн. теңге. 1-суретте көрсетілгендей шамамен 18-22% – Негізінен, компания, оның үлесі жалпы инвестиция, сондай-ақ сол уақытта 2015 жылы 58%-ға дейін өсті, жыл сайынғы мемлекеттік субсидиялар үлесі бір деңгейде өзгеріп отырады өз қаражатын, пайдаланады.

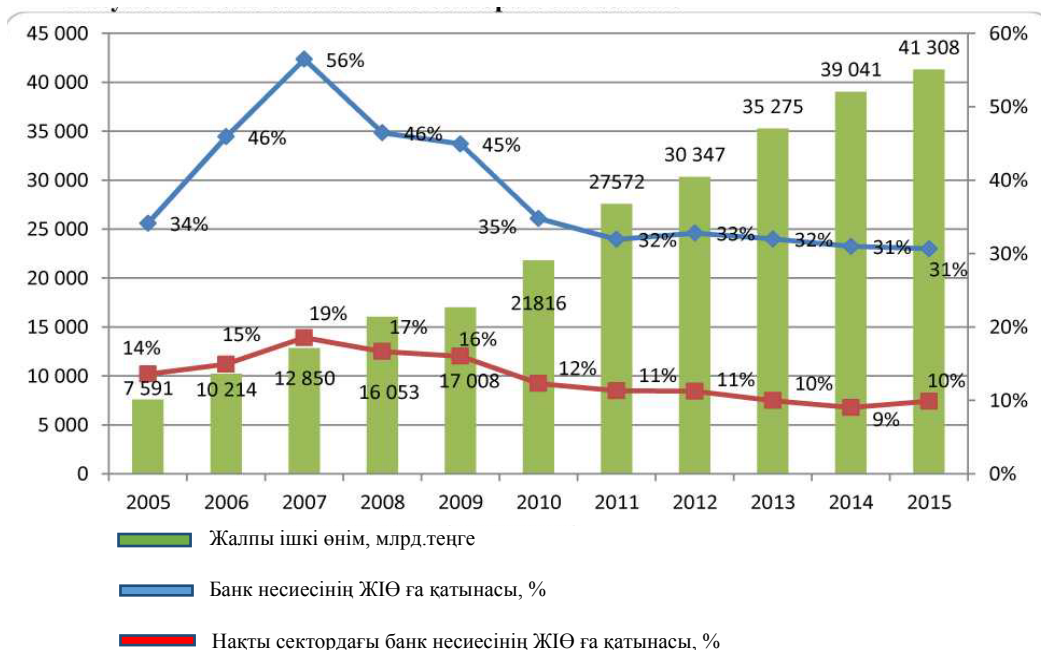
2005 жылдан бастап 2015 жылға дейінгі кезеңде банктер шығарған экономикаға несиелердің көлемі, 75,7 млрд. теңге. Ипотекалық несиелендіру дағдарыс салдарынан қарыздардың жалпы көлемін қысқарту бірнеше жыл өткен соң, 2011 жылдан бастап, банктік заемдар өсу оң динамикасы болды. 2015 жылдан бастап байқалады мұнай өндіріс орындарына дағдарысқа тікелей қысқа-орта мерзімді несиелендірудің төмендеуі әсер ететін, өз түзетулер енгізеді.

Берілген несиелердің несиелендіру портфелі негізінен сауда және қызмет, тауар айналымының жоғары үлесі сипатталады өндірістік емес секторының арттыру концентрациясын, бөлінген және жылдам және жоғары оралады тарту, бірақ

түпкі өнім құруға қатыспайды және нақты ЖІӨ ұлғайтуға емес.

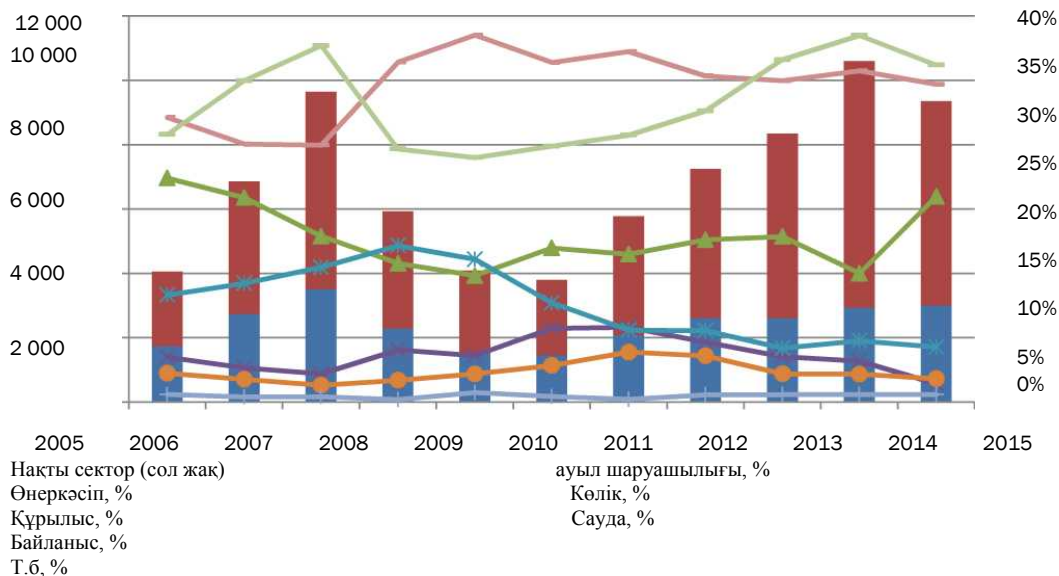
Нақты секторды несиелендіру үлесі негізінен, ипотекалық несиелендірудегі ипотекалық дағдарыстан кейін құрылыс саласындағы қарыз қысқаруына, 2015 жылы 32,1% -ға дейін, 2005

жылы 42,8% дейін төмендеді. Бұл талдау 2-суретте көрсетілгендей, нақты өнеркәсіп секторы, ауыл шаруашылығы, құрылыс, және атап айтқанда, көлік және байланыс, нақты экономиканы қызметтер секторын енгізуді қамтиды.

Дереккөз: ҚР Ұлттық банкі, АӨҚО РА

1-сурет – Экономикадағы банк секторының рөлі

2-сурет – Екінші деңгейлі банктердің несиелеу динамикасы, млрд.тенге

Дереккөз: ҚР Ұлттық банкі,

Теңгемен орташа пайыздық мөлшерлемелер несиелер көлеміндегі өзгерістерге сәйкес қарыз қаражаты сұраныстың сәйкес циклі өзгерді. Дағдарыс кезінде банктер, орнына қарыз алушылар борыштық пайыздық жүктемені жеңілдету үшін, сол арқылы да жоғары құны бойынша қарыз беруге экономикалық агенттер мәжбүрлейтін, берілген заемдар бойынша пайыздық ставкаларды арттыру. Банктер пайыздық маржа үшін ең тартымды сектор өндірістік емес сала (16,6%) және сауда (12,6%) болып табылады. Оның арқасында жоғары ауыл шаруашылығы тәуекелдерге ауыл шаруашылығы бойынша орташа бағамы бірге байланыс секторының (11,2%) құрылыс (12,4%) кейін 13,2%, көлік (11,5%) және өнеркәсіп болып табылатынын.

Кезеңнің соңында банктердің жиынтық несиелік портфелін ұлғайтуды жалғастыруда. 2008-2009 жылдардағы ипотекалық дағдарыс, алдағы 3 жылда портфелінің тоқырауды зардап шеккен 2015 жылы мұнай өндіру қайта дағдарыс және біздің бағалауымыз бойынша, «Авто дүмпуі» девальвация 2015-2016 жылдар арасында, сондай-ақ, кезеңде несиелер портфелінің өсуіне теріс әсерін тигізеді 2016-2020 жылдар арасында. Жұмыс істемейтін қарыздардың жоғары деңгейде қамтамасыз ететін банктердің несиелік қызметі туралы көптеген жағымсыз және тұрақсыздандыру әсері. Бұл жағдайларда, проблемаларды шешу тұтастай алғанда қаржы секторын одан әрі дамыту үшін маңызды фактор болып табылады. 2012 жылы, осындай берешекті қайта құрылымдау ретінде құралын пайдалану әлеуетін сарқып банктердің активтерінің сапасын жақсарту үшін, орнында бірнеше тетіктерін енгізілді: АҚ-ның проблемалық активтерді сату «Проблемалық несиелер қоры» және еншілес компаниялары бас банктің күмәнді және үмітсіз активтерін сатып банктердің, сондай-ақ шарттар банктер үшін қосымша салық міндеттемелерін

жоқ, 2015 жылдың соңына дейін үмітсіз борыштар кешірімек. Осы іс-шаралар 2015 жылдың соңында жиынтық несиелер портфелінің мерзімі өткен кредиттердің көлемі 7,3% дейін төмендеді, ал 2009 жылдың деңгейіне сәйкес.

Проблемалық қарыздарды азайту үшін Мемлекет басшысының тапсырмасы бөлігі істемейтін несиелер азайту үшін Үкіметпен бірлесіп, 2016 жылдың 1 қаңтарынан 2015 жылы 15%-ға дейін және 10%-ға дейін жұмыс көп Ұлттық банк деңгейі ретінде банктерге атқарылған және олардың көлемінің одан әрі өсуіне жол бермеу жөнінде шаралар қабылдауға болатын жұмыс істемейтін несиелер азайту үшін бағалау және бақылау іс-шаралар жөніндегі комиссия құрылған проблемалық қарыздарды азайту жөніндегі іс-шараларды мониторинг және үйлестіруді қамтамасыз ету. Әрі қарай 10% жұмыс істемейтін қарыздар ең жоғарғы шекпен негізінде 2016 жылдың 1 қаңтарынан банктер үшін пруденциалдық реттеуші стандартты болжамды енгізумен кредиттік портфельдерінің сапасын жақсарту үшін. Бірақ бұл стандарттың талаптарына несиелер портфелін келтіру үшін қажетті уақыт ұзындығы ескере отырып, ол 2018 жылдың 1 қаңтарына дейін кейінге қалдыруға шешім қабылданды.

Дәстүрлі елдің қаржы жүйесінің басым сегменті болып табылады банк секторы, 35 коммерциялық банктердің тұрады және банктер, банктік емес конгломераттарының үстемдік сипатталады. Сондықтан, банк секторының жиынтық активтерінің шамамен 59,2% және акцияларының жиынтық несиелер портфелінің 63,4% -ын құрайды («Сбербанк» АҚ қоспағанда) банк конгломераттарының мүшелері, 1-кестеде көрсетілгендей 2016 жылдың 1 қаңтарынан 5 банктерінің үлесі ретінде 69,2%-ға дейін несиелер істемейтін.

1-кесте – Жоғарғы – 5 банктердің активтер көлемі бойынша несиелер портфелінің нарықтығы үлесі

№	Банк	Мың теңге активтер. Теңге	Мың несиелер портфелі. Теңге	Несиелер портфелінің нарықтық үлесі, %
1	«Қазкоммерцбанк» АҚ	5 051 837 273	3 972 117 942	25,5
2	АҚ «Қазақстан Халық Банкі»	4 053 885 722	2 279 303 125	14,7
3	АҚ «Цеснабанк»	1 939 194 777	1 536 112 065	9,9
4	АҚ «Сбербанк»	1 596 599 552	1 093 934 771	7
5	АҚ «Банк ЦентрКредит»	1 440 498 528	984 501 676	6,3
	Барлығы	14 082 015 853	9 865 969 579	63,4

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылдан бастап 2014 жылға дейінгі кезеңде экономиканың нақты секторында үздік 5 банктердің кредиттік портфельдерін талдадық. Банктердің жиынтық несиелік портфеліндегі нақты секторындағы орташа үлесі шамамен 32% -ды құрайды. Жоғарғы 5 банктердің орташа үлесі концентрациясын және жүйе құраушы банктер деректер қаржылық тұрақтылығын нақты секторының тәуелділігін көрсететін, бұл 21% құрайды.

2014 жылдың қорытындысы бойынша ең көп салалы портфель өндірістік емес іс жүзінде киім үшін өңдеуші секторының қатынасы «Казкоммерцбанк» АҚ-ның несиелік портфелі. Осыған ұқсас динамика «Цеснабанк АҚ және» Сбербанк көрсетеді. 2014 жылдың 3-тоқсанының соңына дейін нақты секторында «Қазақстан Халық Банкі» АҚ несиелік портфелінің үлесі банк табыстылығының жоғары деңгейін түсіндіреді айналасында 23% болып табылады. Соңында, өндірістік активтерін дамытуға «Банк ЦентрКредит» рөлі істемейтін несиелердің сомасын азайту арқылы 2014 жылдың қорытындысы бойынша аздап төмендеді жиынтық несиелік портфелінің, 30% -ға дейін орта есеппен азаяды. Барлық дерлік жоғарғы 5 банктердің секторларының тұрғысынан, құрылыс экономиканың коммерциялық және өнеркәсіптік, ауыл шаруашылығы және тау-кен, екі секторларын үлестіреміз. Жалпы алғанда, қарауында банктердің кредиттік портфельдерінің құрылымын талдай отырып, белгілі бір салаларында банктің мамандануын атап өтуге болады. «Казкоммерцбанк» өзге де

металл емес минералды өнімдер өндіру (2012 жылға арналған несиелік портфелінің 5,9% орташа жылдық – 2014) сияқты химия өнеркәсібі, онда секторына несиелік қоржынын концентраттары; Ауыл шаруашылығында (5,9%) және (2,1%) – «Қазақстан Халық Банкі». – 2015 жылдарға 2010 АҚ «Банк ЦентрКредит» орташа портфелі. мұнай және газ (2%) және азық-түлік (5,2%), өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы (4,4%) және өңдеу (6,4%) сияқты салаларда ең әртараптандырылған болып табылады. 12,2% және 15,3% тиісінше, және ауыл шаруашылығы – – 10,5%, және 8,6 «Цеснабанк» АҚ және «Сбербанк», өндіріс несиелендіру ірі көлеміндегі саланың ұқсас мағынасы кредиттік портфельдерінің әртараптандыру олардың несиелік портфелінің жиынтық сомасының тиісінше%.

Қорыты келе, соңғы жалдары біздің мемлекетіміздің тұтас алғанда қаржы жүйесі, соның ішінде екінші деңгейлі банк секторы әлемдік қаржы дағдарысының салдарларын сезінуде. Қазақстандық банк жүйесінің сыртқы нарыққа жоғары тәуелділігі байқалды. Екінші деңгейлі банктердің қарыз портфелінің несиелік тәуекелдері өсті, бұл банктердің үлкен шығынына әкелді және мемлекеттің банк секторы және бүкіл экономикасының даму тұрақтылығына қауіп төндірді. Қалыптасқан жағдайларда екінші деңгейлі банктер үшін базалық технологияларды жетілдірудің жаңа жолдарын іздестіру технология қажеттілігін туындады. Осы мақсатта несиелік нарығының даму мүмкіндіктері және қатерлерін, күшті және әлсіз тараптарын саралай отырып, несиелік саясатын дұрыс бағалау және жетілдіру қажет.

Әдебиеттер

- 1 Қазақстан Республикасындағы банк секторының жиынтығы 2016ж//АҚ «Рейтинг агенттігінің өңірлік қаржы орталығы Алматы қаласы» мақаласы
- 2 www.nationalbank.kz
- 3 www.stat.kz.
- 4 www.kase.kz

References

- 1 Analysis of bank sector in Republics of Kazakhstan 2016//is the article of propulsion MODULE the «Rating agency of the Regional financial center of Almaty city «
- 2 www.nationalbank.kz
- 3 www.stat.kz.
- 4 www.kase.kz